

פרק שנים עשר 'טבול יום'

משנה

טבול יום ומחוסר כיפורים לא חולקים בקדשים לאכול בערב כשיטהרו הואיל ואינם ראויים לאכילה¹⁵⁵⁵. אונן נוגע ואינו מקריב, ואינו חולק לאכול לערב. בעלי מומין בין בעלי מומין עוברין בין בעלי מומין קבועין, חולקין ואוכלין אבל לא מקריבין. כל שאינו ראוי לעבודה אינו חולק בבשר, וכל שאין לו בבשר אין לו בעורות, אפילו טמא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקטר חלבים, שהוא כל הלילה כגון שטבל וטהר בהערב שמש, אינו חולק בבשר שנאמר: "המקריב את דם השלמים ואת החלב מפני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה"¹⁵⁵⁶.

גמרא

כהן שאינו ראוי לעבודה אינו חולק בקדשים
כיפורים אינם חולקים בקדשים, שנאמר:
"הכהן המחטא אתה לאכלנה במקום קדש תאכל בַּחֲצֵר אֶהֱל מוֹעֵד",
מכאן שכהן המחטא, שזורק את דם הקרבן אוכל, וכהן שאינו מחטא אינו אוכל. והרי רק כהן אחד זורק וכל המשמר אוכל את הבשר? אלא הכתוב אומר שכהן הראוי לזריקת הדם כחיטוי רשאי לאכול את בשר הקרבנות, וכהן שאינו ראוי לחיטוי אינו רשאי לאכול מבשר הקרבנות.

1555 התוס' כ' שכאן משמע לכאורה שמחוסרי כיפורים שהביאו כפרתם צריכים טבילה והערב שמש. וכן משמע פרק בכל מערבין (עירובין דף לב.). וכן משמע לכאורה בפ' תמיד נשחט (פסחים דף נט.). אבל ממקומות אחרים יש ראיה שמחוסר כיפורים אינו טוען הערב שמש. ונראה לפרש שאמרו במשנה אינן חולקין בקדשים לאכול לערב לא משום מחוסר כיפורים אלא משום טבול יום. אבל מחוסר כיפורים יכול לאכול קדשים מיד אחרי שהביא את כפרתו וטבל. ובכל זאת מחוסר כיפורים אינו חולק בקדשים כיון שבשעה שהקרבן קרב אסור לו לאכול ממנו. תוס'.

1556 ר"ת אינו גורס שנאמר "המקריב את דם השלמים ואת החלב" משום שבגמ' (לקמן דף קב:) בדינו של ר"א בר"ש דרשו מהכ' "הזורק את דם השלמים" והפסוק "המקריב את דם השלמים ואת החלב" בא לכהן שאינו מודה בעבודה. וי"ל שהכל נדרש מהכ' "המקריב" וכו' שמ"ואת החלב" דורשים כהן שאינו מודה בעבודה, ומ"המקריב" דרשו שיהיה טהור בשעת הזריקה. ושם צריכים את שני הפסוקים אחד לזריקה ואחד לקבלה. תוס'.

והרי קטן שאינו ראוי לחיטוי¹⁵⁵⁷ 1558, ואוכל? אלא הכתוב אומר "יֹאכֶלְנָה", יחלקנה. שכהן שראוי לחיטוי חולק בבשר הקרבנות וכהן שאינו ראוי לחיטוי אינו חולק, ולכן טבול יום שאינו ראוי לזרוק את הדם אינו חולק בבשר הקרבן. והרי בעל מום אינו ראוי לחיטוי, וחולק בבשר הקרבנות¹⁵⁵⁹? עונה הגמרא, שהכתוב "כָּל זָכָר בְּפִהָנִים יֹאכֶל אֹתָהּ" ריבה שכהן שבעל מום חולק בבשר הקרבנות¹⁵⁶⁰.

"כל זכר" לרבות בעל מום שראוי עכשיו חולק
בפִּהָנִים" בא לרבות את טבול יום? עונה הגמרא, מסתבר שהכתוב בא לרבות שבעל מום שאוכל בקדשים חולק בקדשים. ושואלת הגמרא אדרבה, הכתוב בא לרבות את טבול יום שיהיה ראוי לעבוד בהקטרת הקדשים לערב? אומרת הגמרא שטבול יום אינו ראוי לעבודה עכשיו, אבל בעל מום ראוי לאכול בקדשים כבר עכשיו. רב יוסף אמר, אי אפשר לומר שהכתוב בא לרבות את טבול יום כיון שאינו ראוי לאכילה, שנאמר: "הַפֶּהֶן הַמִּחְטָא אֹתָהּ יֹאכֶלְנָה" ולא נאמר "יחלקנה", לומר שכהן בעל מום שראוי לאכילה חולק בקדשים. בעל מום וטמא אינו חולק בקדשים הסתפק ריש לקיש, האם חולקים בקדשים לכהן שהוא בעל מום וטמא. האם כיון שהתורה שריבתה כהן בעל מום לחלוקה אפילו שלא היה ראוי לזריקה גם לפני שנטמא, ואינו נקרא "הַפֶּהֶן הַמִּחְטָא". ריבתה אותו לחלוקה, ולא חילקה בין אם הוא רק בעל מום ובין אם הוא טמא ובעל מום. האם אנו נבוא לחלק בין אם הוא בעל מום וטמא או בעל מום בלבד. או שלומדים ממה שהתורה כתבה "יֹאכֶלְנָה" רק כהן שראוי לאכילה חולק, אבל כהן שאינו ראוי לאכילה אינו חולק.

1557 בפ' הכל שוחטין לומדים שקטן פסול לעבודה מ"איש מזרעך לדורותם". וקטן אוכל בקדשים כמו שא' במנחות (דף עו) "איש כאחיו" איש חולק ואין קטן חולק. וממה שהכ' ממעט אותו מחלוקה משמע שהוא אוכל. ועוד שכתוב "כל זכר" רש"י.

1558 תוס' שואלים מדוע לא תירצו שהתורה ריבתה את הקטן. וי"ל שכיון שקטן ובעל מום אוכל מה הכתוב בא ללמד אם נדרש שאינו מחטא אינו אוכל. אם למעט טבול יום ומחוסר כיפורים הרי ממעטים ממקום אחר בפ' הערל (יבמות דף עד): שדהביא כפרתו אוכל בקדשים. ואם היו או' שהכ' ריבה אותו קשה עדיין מבעל מום כמו שמקשים בסמוך. תוס'.

1559 ותימה הרי יש כה"ג אונן וטמא בקרבנות ציבור שראויים לחיטוי ואינם חולקים. י"ל שצריכים את עיקר הכ' לדיק שאינו ראוי לחיטוי אינו חולק. תוס'.

1560 וא"א לומר שהכ' ריבה בעל מום לאכילה מפני שהדבר נאמר בכ' אחר "ומן הקדשים יאכל". רש"י.

כ"ג מקריב אונן אינו אוכל אונן
ואינו חולק לאכול בערב

ואמר רבה שיש ראייה ממה ששנינו בברייתא,
כהן גדול מקריב אונן ואינו אוכל אונן, ואינו
חולק לאכול לערב, אפילו שבערב הוא ראוי לאכול בקדשים. וכהן גדול
התמעט מחלוקה, מפני שהוא אינו ראוי לאכול בקדשים אפילו שכהן
הגדול מקריב אונן ונקרא "הַכֹּהֵן הַמִּמְחָטָא". מפני שעיקר החלוקה תלוי
באכילה, והוא התמעט מחלוקה מפני שהתורה כתבה "וְאֵכָלָנָה". והוא
הדין בבעל מום טמא שאינו ראוי לאכילה.

כהן טמא אינו חולק בקרבנות ציבור
לאכול לערב

הסתפק רב אושעיא, האם חולקים לכהן
טמא בקרבנות ציבור לאכול לערב, בקרבן
שכהנים טהורים הקריבו. האם נקרא "הַכֹּהֵן הַמִּמְחָטָא" כיון שכהן טמא
שזרק את הדם של קרבן צבור הקרבן כשר בדיעבד אפילו אם יש כהנים
טהורים. או שלא חולקים לו מפני שהתורה כתבה "וְאֵכָלָנָה", ורק כהן
הראוי לאכילה חולק¹⁵⁶¹. ואמר רבינא שיש ראייה שכהן שאינו ראוי
לאכילה אינו חולק בקדשים ממה ששנינו בברייתא כהן גדול מקריב
אונן, ואינו אוכל ואינו חולק לאכול לערב.

אונן ומחוסר כיפורים צריכים
טבילה לקדש

אונן נוגע ואינו מקריב כו' : הגמרא שואלת
שיש סתירה בין מה ששנינו במשנה שמותר
לאונן לנגוע בקדשים, ואסור לו רק להקריב ולאכול קדשים. לבין מה
ששנינו במשנה במסכת חגיגה שאונן ומחוסר כיפורים צריכים טבילה
לקודש? אמר רבי אמי בשם רבי יוחנן, משנתנו המתירה לאונן לגעת
בקדשים, מדברת בכהן אונן שטבל לאנינותו בו ביום. ואפילו שטבילה
לאנינות ביום האנינות אינה מתירה לו לאכול קדשים עד שיעריב
שמשו, היא מועילה להתיר לו נגיעה בקדשים, מפני שאינה אלא מעלה
דרבנן. והמשנה בחגיגה מדברת, בכהן אונן שלא טבל בו ביום.

אונן שטבל אנינות חוזרת עליו

ושואלת הגמרא מדוע מותר לכהן אונן
שטבל ביום אנינותו לנגוע בקדשים, הרי
איסורי אנינות אינם בטלים על ידי טבילה עד הערב, והאנינות חוזרת
אליו! כמו שאמר רבה בר רב הונא שאונן שטבל אנינותו חוזרת עליו?

1561 רש"י כ' שבקרבן ציבור שהקריבוהו טמאים לא היה ספק שהרי אינו נאכל דקי"ל בכיצד צולין (פסחים דף עו:) קרבנות ציבור באין בטומאה אבל אין נאכלין. ועיין ברמב"ם פ"ד מהלכות ביאת מקדש הלכה י"א.

עונה הגמרא, שהמשנה בחגיגה מדברת כשהסיח את דעתו משמירת גופו בטהרה, מפני שהוא אסור באכילת קדשים¹⁵⁶², והיסח הדעת פוסל בקדשים. ומשנתנו מדברת כשלא הסיח דעתו. ושואלת הגמרא, אם הוא הסיח דעתו הוא צריך הזאת שלישי ושביעי!. כמו שאמר רבי יוסטאי ברבי מתון בשם רבי יוחנן שהיסח הדעת צריך הזאה שלישי ושביעי? מתרצת הגמרא, שאם הסיח דעתו מטומאת מת, הוא צריך הזאת ג' וז'. אבל אם הסיח דעתו מטומאת שרץ, ולא מטומאת מת אינו צריך אלא טבילה.

ושואלת הגמרא, אם הוא הסיח דעתו מטומאת שרץ, הוא טמא שרץ וצריך הערב שמש? ועוד קשה, שאם הסיח דעתו מטומאת שרץ, הוא צריך טבילה גם לתרומה והמשנה אומרת שאונן ומחוסר כיפורים צריכים טבילה לקדש ולא לתרומה? אמר רבי ירמיה, המשנה מדברת כשאמר שהוא נשמר מדבר המטמא טומאה דאורייתא, שהנטמא בו צריך הערב שמש. ולא נשמר מדבר הפוסל מדרבנן שאינו צריך הערב שמש. ולא קשה מדוע הוא אינו צריך טבילה לתרומה, מפני שמדובר כשאמר שהוא לא נשמר מדבר הפוסל מדרבנן לאכילת קדשים אבל הוא נשמר מדבר הפוסל בתרומה.

ר' ירמיה א' כשנשמר מדבר המטמא ולא מדבר הפוסל

ושואלת הגמרא, האם יש שמירה מטומאה לחצאין? אומרת הגמרא שיש שמירה לטומאה לחצאין. כמו ששנינו בברייתא, שאם יש על ראשו סל שבתוכו יש מגריפה. ואמר שהיה בלבו על הסל לשומרו, מדבר המטמא באב הטומאה שמתמא כלי ומטומאות דרבנן המטמאות אותה לטמא חולין ותרומה מדרבנן. ולא על המגריפה הסל טהור והמגריפה טמאה. ומדוע המגריפה לא תטמא את הסל? ואומרת הגמרא שכלי אינו מטמא כלי. ומדוע המגריפה לא תטמא את מה שבתוך הסל? ואמר רבא שמדובר כשאמר ששמר את המגריפה מדבר המטמאה, אב הטומאה שמתמא כלי ומטומאות דרבנן שמתמאות אותה לטמא חולין ותרומה. ולא שמרתיה מדבר הפוסלה, לחולין ולתרומה. ולכן אינה מטמאה את מה שבתוכה

יש שמירה לחצאין

¹⁵⁶² היסח הדעת פוסל בקדשים ונקט אונן משום שרגיל להסיח דעתו מפני שאינו יכול לאכול. תוס'.

אבל היא עצמה פסולה.

ר"י א' בשם רבי האוכל שלישי של תרומה אסור לאכול ומותר ליגע כאשר הסתירה בין המשניות והתירוצים הדחוקים שרצו לתרץ עליה, התגלגלו ובאו לפני רבי אבא בר ממל. הוא אמר להם האם לא שמעתם מה שרבי יוחנן אמר בשם רבי, שהאוכל אוכל שלישי לטומאה של תרומה¹⁵⁶³ גופו נעשה שלישי לטומאה, כמו המאכל שאכל. ואסור לו לאכול תרומה ומותר לו לגעת בתרומה, שאינו נעשה אלא שלישי כמו המאכל שאכל. ומכאן שחכמים עשו באכילה מעלות שאינן בנגיעה. וגם באונן שנינו שצריך טבילה באכילה אבל לא בנגיעה¹⁵⁶⁴.

אונן טובל ואוכל פסחו לערב ולא בקדשים בשאר ימות השנה הגמרא שואלת, שיש סתירה בין מה ששנינו במשנה שאונן אינו חולק בקדשים. אבל הוא רשאי לאכול בערב בקדשים, אם כהנים אחרים מזמינים אותו לאכול מחלקם. למה ששנינו במשנה במסכת פסחים¹⁵⁶⁵. אונן טובל¹⁵⁶⁶ ואוכל את פסחו לערב, אבל לא בקדשים¹⁵⁶⁷? ואמר רב ירמיה מדיפתי שאין סתירה, שמשנתנו אומרת שאונן אינו חולק בקדשים, אבל אוכל ממה שיחלקו לו בערב בליל פסח. ואכילת שאר הקדשים הותרה לאונן אגב שהותרה לו אכילת הפסח. והמשנה במסכת פסחים אומרת שאונן אינו אוכל בשאר הקדשים, בשאר ימות השנה.

רב אסי א' כאן כשמת לו ב"ד כאן רב אסי אמר, שתי המשניות מדברות בליל הפסח, ואין סתירה בין שתי המשניות. המשנה בפסחים מדברת באונן שמת לו מת בארבעה עשר בניסן וקברו

¹⁵⁶³ של תרומה – עצמה וכ"ש שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה. רש"י
¹⁵⁶⁴ ה"ג ה"ג באכילה עבוד רבנן מעלה – פירש בקונטרס והא דתנן אונן צריך טבילה אאכילה תנן אבל נוגע א"צ לטבול והשתא לא קאי שינוייא דרבי יוחנן ונראה דאפשר לקיימו דלעולם מתני' בשטבל וההיא דחגיגה בדלא טבל אבל הא דאמר אונן שטבל דאנינותו חוזרת עליו היינו באכילה ופ"ה עיקר.
אונן טובל ואוכל פסחו לערב אבל לא בקדשים – משנה היא בפסחים בפרק האשה (דף צא:) ול"ג מחוסר כיפורים דאונן דוקא הוא דלא אכיל בקדשים לערב משום אנינות לילה אבל מחוסר כיפורים כיון שהביא כפרתו וטבל למה לא יאכל. תוס'.
¹⁵⁶⁵ לא גורסים במשנה מחוסר כיפורים שאינו צריך להמתין לערב אלא מביא כפרתו וטובל ואוכל בקדשים. רש"י.
¹⁵⁶⁶ כמו ששנינו שאונן צריך טבילה לקדש. רש"י.

¹⁵⁶⁷ הגמרא בפסחים (דף צב) מפרשת שהתנא סובר שאנינות לילה היא מדרבנן. ואנינות דאורייתא היא יום אחד כתוב "ואחרייתה כיום מר" וחכמים לא העמידו דבריהם בפסח במקום כרת. ובקדשים העמידו דבריהם במקום עשה של אכילת קדשים. רש"י.

אותו בארבעה עשר בניסן. ובליל הפסח הוא אונן מדרבנן מפני שאנינות של יום המיתה היא מדאורייתא¹⁵⁶⁸. ומשנתנו מדברת באונן שמת לו מת בשלשה עשר בניסן וקברו אותו בארבעה עשר בניסן. ויום הקבורה אינו תופס את לילו מפני שהאנינות של יום הקבורה היא מדרבנן. ולילו אינו תופס אפילו מדרבנן.

לר"י אנינות לילה מדאורייתא לר"ש ושואלת הגמרא מי הוא התנא שסובר שאנינות לילה היא מדרבנן? ואומרת הגמרא

שהוא רבי שמעון שחולק בברייתא על רבי יהודה שאומר שאנינות לילה היא מדברי תורה. ואומר שאונן בלילה אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים. תדע שהרי אמרו שאונן טובל ואוכל את פסחו לערב, אבל לא בקדשים. ואם אנינות לילה היא דאורייתא כיצד הותרה לאונן אכילת פסח.

לר"ש אונן אינו משלח שאר קרבנות חוץ מפסח ושואלת הגמרא האם רבי שמעון סובר שאנינות לילה היא מדרבנן? הרי שנינו

בברייתא שרבי שמעון אומר שאונן אינו משלח קרבנותיו¹⁵⁶⁹. ולכאורה רבי שמעון אומר שאונן אינו משלח אפילו קרבן פסח, מפני אסור לאונן לאכול את הפסח בלילה¹⁵⁷⁰? עונה הגמרא, שרבי שמעון אומר שאונן אינו משלח קרבנותיו בשאר הקרבנות, חוץ מקרבן פסח.

שואלת הגמרא, שרבי שמעון סובר שאונן אינו מביא קרבן פסח. כמו ששנינו בברייתא

שרבי שמעון אומר שלומדים שאונן אינו מביא קרבן שלמים מהכתוב: "וְאִם זָבַח שְׁלָמִים קִרְבָּנוֹ" "שְׁלָמִים" כשהוא שלם מביא, ואינו מביא כשהוא אונן. מנין לרבות שאונן אינו מביא קרבן תודה?, שכן נאכלת בשמחה כשלמים, שיוצא בה חובת שלמי שמחה. מנין לרבות את העולה?, שכן באה בנדר ובנדבה כשלמים. מנין לרבות בכור ומעשר ופסח?, שכן אינם באים על חטא, והם דומים לשלמים. מנין לרבות

¹⁵⁶⁸ הוא הדין אם הקבורה היתה לאחר י"ד.

¹⁵⁶⁹ מרש"י משמע שהגמרא הבינה שהאיסור להביא קרבנות של אונן הוא איסור דרבנן ולא דאורייתא. והפסוקים הם אסמכתא. ועיין תוד"ה אמר רב חסדא.

¹⁵⁷⁰ שהרי אי אפשר לומר שאינו משלח משום האיסור לאונן להביא קרבנות מפני שהגמרא סוברת שהוא איסור דרבנן ולא מבטלים את מצות אכילת הפסח משום איסור דרבנן.

חטאת ואשם?, תלמוד לומר "זָבַח". מנין לרבות את העופות והמנחות
והיין והעצים והלבונה?, תלמוד לומר "שְׁלָמִים קָרְבָּנוּ", כל קרבנות
שהוא מביא, מביא כשהוא שלם ולא כשהוא אונן?

אמר רב חסדא, שקרבן פסח נזכר בברייתא רח"א פסח נ' בכדי ר"ש א' מהו פסח
שלמי פסח

בחנם, אגב בכור ומעשר שדינם שווה ברוב
המקומות. ורבי שמעון סובר שאונן מקריב קרבן פסח. רב ששת אמר,
פסח שהוזכר ברייתא הם בשלמי פסח, חגיגת י"ד שבאה עם קרבן פסח
כדי שיהיה נאכל על השובע. והתנא שנה את הדין גם בשלמים הבאים
מחמת עצמם, וגם בשלמים הבאים מחמת פסח, כדי שלא נאמר שכיון
שהם באים מחמת הפסח דינם כמו הפסח עצמו.